



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

# НАКАЗ

24 11 20 25

м. Київ

№ 1549

**Про затвердження Концепції професійної орієнтації та кар'єрного консультування у системі освіти України на 2025-2030 роки та Плану заходів з реалізації Концепції професійної орієнтації та кар'єрного консультування у системі освіти України на 2025-2030 роки**

На виконання підпункту 9 пункту 62 Плану заходів з виконання рекомендацій Європейської Комісії, представлених у Звіті про прогрес України в рамках Пакета розширення Європейського Союзу 2024 року, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 березня 2025 року № 300-р, відповідно до підпункту 2 пункту 4 Положення про Міністерство освіти і науки України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 року № 630 (із змінами),

## НАКАЗУЮ:

1. Затвердити такі, що додаються:
  - 1) Концепцію професійної орієнтації та кар'єрного консультування у системі освіти України на 2025-2030 роки;
  - 2) План заходів з реалізації Концепції професійної орієнтації та кар'єрного консультування у системі освіти України на 2025-2030 роки (далі – План заходів).
2. Директоратам політик за участю інших відповідальних виконавців забезпечити виконання Плану заходів, затвердженого цим наказом.
3. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступника Міністра освіти і науки України з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Завгороднього Дмитра.

Міністр

Оксен ЛІСОВИЙ

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

**Наказ Міністерства освіти і науки України**

*24 11* 2025 № *1541*

**План заходів  
з реалізації Концепції професійної орієнтації та кар'єрного  
консультування у системі освіти України  
на 2025 – 2030 роки**

№ з/п	Назва заходу	Строк виконання	Відповідальні за виконання
1	2	3	4
1	Внесення змін до Закону України «Про освіту» в частині визначення термінів «кар'єрне освітнє консультування», «кар'єрний освітній радник»	2026	Директорат професійної освіти Директорати політик
2	Внесення змін до Переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників, затверджених постановою Кабінет Міністрів України від 14 червня 2000 року № 963, доповнивши посадою «кар'єрний освітній радник»	2026	Директорат стратегічного планування та відновлення Директорат професійної освіти
3	Внесення змін до Типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 06 грудня 2010 року № 1205, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 22 грудня 2010 року за № 1308/18603, доповнивши посадою «кар'єрний освітній радник»	2027	Директорат стратегічного планування та відновлення Директорат шкільної освіти

№ з/п	Назва заходу	Строк виконання	Відповідальні за виконання
1	2	3	4
4	Розроблення професійного стандарту з професії «кар'єрний освітній радник»	2026	Національна академія педагогічних наук України (за згодою) Директорат шкільної освіти Директорат професійної освіти Національне агентство кваліфікацій (за згодою)
5	Розроблення методичних рекомендацій, критеріїв, показників моніторингу, аналізу ефективності профорієнтаційної діяльності, у тому числі, з використанням інструментів Europass (Профіль, Резюме, Додаток до диплому, Додаток до сертифікату та Паспорт мобільності) для відстеження індивідуальних результатів навчання та розвитку кар'єри здобувачів освіти	2026 – 2027	Український інститут розвитку освіти Директорати політик Національне агентство кваліфікацій (за згодою) Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти Навчально-методичні (науково-методичні) центри (кабінети) професійно-технічної освіти Український центр оцінювання якості освіти Громадські об'єднання (за згодою)
6	Розроблення та затвердження постанови Кабінету Міністрів України «Про реалізацію експериментального проекту щодо запровадження кар'єрного консультування в закладах загальної середньої освіти»	2025 – 2026	Директорат шкільної освіти
7	Проведення періодичного аналізу ринку праці та опитування роботодавців щодо узгодженості між компетентностями випускників закладів освіти та вимог ринку праці	2025 – 2030	Департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської держадміністрацій Державна служба зайнятості (за згодою) Об'єднання роботодавців (за згодою)

			Громадські об'єднання (за згодою)
8	Проведення інформаційних кампаній з метою підвищення обізнаності про важливість і можливості професійної орієнтації та кар'єрного консультування на всіх рівнях освіти, у тому числі популяризації європейських інструментів Europass та Euroguidance серед учнів, студентів, педагогічних працівників і роботодавців	2025 – 2030	Департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської держадміністрацій  Директорати політик  Національне агентство кваліфікацій (за згодою) Об'єднання роботодавців (за згодою)  Громадські об'єднання (за згодою)
9	Розроблення програм профорієнтаційної практики та стажування здобувачів освіти	2026 – 2028	Український інститут розвитку освіти  Директорати політик  Департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської держадміністрацій  Об'єднання роботодавців (за згодою)  Громадські об'єднання (за згодою)
10	Розвиток міжнародного співробітництва з метою підвищення ефективності профорієнтаційних програм і гармонізації з принципами й підходами ЄС	2025 – 2030	Директорати політик  Департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської держадміністрацій  Об'єднання роботодавців (за згодою)  Громадські об'єднання (за згодою)
11	Розроблення методичних рекомендацій, сучасних моделей та інструментів для впровадження інноваційних компетентнісних методів ознайомлення здобувачів освіти зі світом професій у закладах дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти, з урахуванням інклюзивності, гендерної чутливості та розвитку самозарадності учнів у формуванні кар'єрних шляхів	2026 – 2028	Український інститут розвитку освіти  Національна академія педагогічних наук України (за згодою)  Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти  Навчально-методичні (науково-методичні) центри (кабінети) професійно-технічної освіти

			Директорати політик
12	Оновлення методичних матеріалів щодо врахування профорієнтаційної складової під час проведення експертизи підручників	2026 – 2028	Український інститут розвитку освіти Національна академія педагогічних наук України (за згодою)
13	Розроблення курсу/курсів з професійної орієнтації та кар'єрного консультування для базової та профільної середньої освіти, а також інтеграція цифрових інструментів Europass	2026 – 2027	Український інститут розвитку освіти Національна академія педагогічних наук України (за згодою) Національне агентство кваліфікацій (за згодою) Громадські об'єднання (за згодою)
14	Розроблення методичних рекомендацій і сучасного інструментарію для кар'єрних освітніх радників щодо проведення групового й індивідуального консультування з питань розвитку кар'єри	2026 – 2028	Український інститут розвитку освіти Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти Навчально-методичні (науково-методичні) центри (кабінети) професійно-технічної освіти Директорати політик Національна академія педагогічних наук України (за згодою) Громадські об'єднання (за згодою)
15	Розроблення/адаптація програм підвищення кваліфікації кар'єрних освітніх радників та інших педагогічних працівників щодо профорієнтаційної складової змісту освіти та надання профорієнтаційних послуг	2026 – 2028	Український інститут розвитку освіти Інститути післядипломної педагогічної освіти (за згодою) Директорати політик Національна академія педагогічних наук України (за згодою) Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти

			Навчально-методичні (науково-методичні) центри (кабінети) професійно-технічної освіти Громадські об'єднання (за згодою)
16	Проведення навчання педагогічних працівників для впровадження професійної орієнтації та кар'єрного консультування в закладах освіти	2026 – 2030	Інститути післядипломної педагогічної освіти (за згодою) Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти Навчально-методичні (науково-методичні) центри (кабінети) професійно-технічної освіти Національна академія педагогічних наук України (за згодою) Директорати політик
17	Забезпечення навчально-методичного супроводу педагогічних працівників, фахівців з професійної орієнтації та кар'єрного консультування, наскрізної професійної орієнтації в закладах освіти, які здійснюють профорієнтаційну роботу й консультування з питань розвитку кар'єри	2025 – 2030	Інститути післядипломної педагогічної освіти (за згодою) Директорати політик Національна академія педагогічних наук України (за згодою) Департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської держадміністрацій Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти Навчально-методичні (науково-методичні) центри (кабінети) професійно-технічної освіти
18	Розроблення онлайн-курсів щодо впровадження інноваційних і компетентнісних методів ознайомлення зі світом професій та наскрізної професійної орієнтації в дошкільній освіті, початковій, базовій середній, профільній середній та позашкільній освіті, а також онлайн-курсів та інтерактивних навчальних модулів із	2025 – 2030	Український інститут розвитку освіти Директорати політик Національне агентство кваліфікацій (за згодою) Громадські об'єднання (за згодою)

	використанням інструментів Eurorpass для планування кар'єри та академічної/професійної мобільності		
19	Проведення заходів з розвитку співпраці у сфері професійної орієнтації та кар'єрного консультування за участі державних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, представників підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, та закладів освіти	2025 – 2030	<p>Директорати політик</p> <p>Департаменти (управління) освіти і науки обласних, Київської міської держадміністрацій</p> <p>Державна служба зайнятості (за згодою)</p> <p>Науково-методичний центр вищої та фахової передвищої освіти</p> <p>Навчально-методичні (науково-методичні) центри (кабінети) професійно-технічної освіти</p> <p>Об'єднання роботодавців (за згодою)</p> <p>Громадські об'єднання (за згодою)</p>

Генеральний директор  
директорату професійної освіти



Ірина ШУМІК

**ЗАТВЕРДЖЕНО**

**Наказ Міністерства освіти і науки України**

\_\_\_\_\_ 2025 № \_\_\_\_\_ /

**КОНЦЕПЦІЯ  
ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ТА КАР'ЄРНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ  
В СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ  
НА 2025 – 2030 РОКИ**

У період повномасштабної війни ринок праці зазнав значних структурних і територіальних змін, переміщення населення та мобілізація посилюють проблеми зайнятості. Кількість мігрантів з України у світі, за оцінкою ООН, становить 6,7 млн осіб<sup>1</sup>, переважно жінок і дітей. За оцінками Національного банку України, у 2023 році 44 % підприємств мали кадрові труднощі через масове скорочення кількості працівників, що пов'язане з мобілізацією, а 24 % – через міграцію<sup>2</sup>. Чисельність робочої сили у віковій групі 15 – 70 років на початку 2024 року скоротилася більш ніж на чверть порівняно з 2021 роком. Близько половини цього зменшення зумовлено зовнішніми мігрантами, які не працюють дистанційно. Майже 40 % скорочення пов'язано з демографічними втратами, окупацією та переходом до економічно неактивного населення через труднощі внутрішньо переміщених осіб з пошуком роботи, необхідність догляду за родиною, зростання кількості пенсіонерів і брак затребуваних навичок<sup>3</sup>.

В умовах невизначеності, спричиненої війною, економічною та соціальною кризою, а також значними змінами на ринку праці, система професійної орієнтації та кар'єрного консультування в освіті потребує вдосконалення та чіткого визначення механізмів реалізації. У країнах Європейського Союзу та Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), де професійна орієнтація та кар'єрне консультування інтегровані в систему освіти на початкових етапах навчання дітей і молоді, спостерігається зниження рівня безробіття серед молоді на 10 – 15% (результати дослідження «Навчання для кар'єри», проведеного ЮНІСЕФ та Європейським фондом освіти (ETF) у 2023 році).

Концепція професійної орієнтації та кар'єрного консультування в системі освіти України (далі — Концепція) ґрунтується на засадах інтеграції системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування до формальної освіти України, забезпечуючи наступність освітнього процесу, всебічний розвиток особистості, професійні можливості для вразливих груп населення, формування

<sup>1</sup> <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

<sup>2</sup> [https://bank.gov.ua/admin\\_uploads/article/IR\\_2024-Q2.pdf?v=7](https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2024-Q2.pdf?v=7)

<sup>3</sup> <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/sotsialna-polityka/osnovni-kharakterystyky-rynku-pratsi-ukrayiny-u-pershomu>

компетентностей, які дозволяють свідомо обирати професійні шляхи, ефективно керувати навчанням, зайнятістю та кар'єрою впродовж життя в умовах динамічного ринку праці.

Концепція розроблена з урахуванням положень чинних нормативно-правових актів України, зокрема:

Конституції України;

законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про повну загальну середню освіту», «Про професійну освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про вищу освіту», «Про позашкільну освіту», «Про професійний розвиток працівників», «Про зайнятість населення», «Про основні засади молодіжної політики»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»;

постанови Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2008 року № 842 «Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення»;

постанови Кабінету Міністрів України від 20 грудня 2017 року № 1014 «Про затвердження типових положень про молодіжний центр та про експертну раду при молодіжному центрі»;

розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2019 року № 419-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері професійної (професійно-технічної) освіти «Сучасна професійна (професійно-технічна) освіта» на період до 2027 року»;

постанови Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898 «Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти»;

постанови Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851 «Про затвердження Державного стандарту профільної середньої освіти»;

постанови Кабінету Міністрів України від 26 серпня 2025 р. № 1058 «Про реалізацію експериментального проекту щодо запровадження в закладах загальної середньої освіти освітніх програм, розроблених на основі типової освітньої програми для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням»;

наказу Міністерства освіти і науки України від 26 травня 2025 року № 765 «Про затвердження типової освітньої програми для 10-12 класів закладів загальної середньої освіти, які забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням»;

наказу Міністерства освіти і науки України від 02 квітня 2021 року № 406 «Про реалізацію інноваційного освітнього проекту всеукраїнського рівня за темою «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення для закладів загальної середньої освіти в умовах реалізації Державного стандарту базової

середньої освіти» (зі змінами від 03 липня 2024 р. № 954 «Про внесення змін до наказу Міністерства освіти і науки України від 02.04.2021 № 406»);

наказу Міністерства освіти і науки України від 10 жовтня 2024 року № 1451 «Про затвердження Концептуальних засад реформування профільної середньої освіти (академічні ліцеї)».

У Концепції враховано норми Європейського Союзу, спрямовані на імплементацію відповідних правил, зокрема у сфері розвитку ринку праці, навчання впродовж життя, кар'єрного консультування та професійної орієнтації:

Директиви 2005/36/ЄС про визнання професійних кваліфікацій;

Директиви 2014/54/EU щодо сприяння вільному пересуванню працівників;

Європейської рамкової програми ключових компетенцій для навчання впродовж життя (2006);

Резолюції Ради від 21 листопада 2008 року щодо кращої інтеграції профорієнтації впродовж життя в стратегії навчання впродовж життя;

Європейської мережі політики з питань професійної орієнтації впродовж життя (European Lifelong Guidance Policy Network, 2007-2015);

Рекомендації Ради ЄС від 22 травня 2018 року щодо ключових компетенцій для навчання протягом життя;

Рішення (ЄС) 2018/646 Європейського Парламенту та Ради від 18 квітня 2018 року про загальні рамки для надання кращих послуг для отримання навичок і кваліфікації (Europass) та про скасування Рішення № 2241/ 2004/ЄС;

Рекомендації Ради ЄС від 10 березня 2014 року щодо якості стажувань (Council Recommendation on Quality Framework for Traineeships);

Європейської стратегії зайнятості (European Employment Strategy, 1997);

Європейського стовпа соціальних прав (European Pillar of Social Rights, 2017);

Рекомендації Ради ЄС від 20 грудня 2012 року щодо визнання неформального та інформального навчання (Council Recommendation on the Validation of Non-formal and Informal Learning);

Рекомендації Ради ЄС від 28 червня 2011 року щодо політики щодо молоді та зайнятості (Youth on the Move);

Рекомендації Ради ЄС від 30 жовтня 2020 року щодо підтримки зайнятості молоді: міст до робочих місць для наступного покоління (A Bridge to Jobs – Reinforcing the Youth Guarantee and replacing the Council Recommendation of 22 April 2013 on establishing a Youth Guarantee).

### • **Проблеми, що потребують вирішення**

Наслідки збройної агресії РФ, зокрема руйнування інфраструктури та зростання соціальних викликів, суттєво ускладнюють працевлаштування і професійний розвиток громадян. Це посилює потребу у створенні дієвої системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування, здатної підтримати населення в умовах демографічної кризи, відновлення економіки та повоєнної адаптації.

1. Збройна агресія РФ та окупація частини території поглибили демографічну кризу. За даними НАН України, населення може скоротитися до 28,9 млн у 2041 році та 25,2 млн у 2051 році. Однією з ключових стратегічних цілей Стратегії демографічного розвитку України на період до 2040<sup>4</sup> року є активізація на ринку праці максимальної кількості громадян, які можуть працювати. Відсутність ефективної профорієнтації та кар'єрного консультування в освіті ускладнює відновлення людського капіталу, зокрема підтримку репатріантів, ветеранів і повоєнної економіки. Без дієвої системи підвищення кваліфікації та перекваліфікації люди втрачають здатність залишатися затребуваними на ринку праці й адаптуватися до нових умов.

2. Здобувачі освіти різних рівнів, зокрема мешканці сільської місцевості, представники вразливих категорій громадян, постраждалих від війни регіонів, зазначають<sup>5</sup> обмежений доступ до повної та структурованої профорієнтаційної інформації, якісного консультування з питань особистісного розвитку й розвитку кар'єри та можливостей ринку праці. Проблема адаптації на ринку праці осіб з інвалідністю стає більш актуальною через збільшення вразливих груп внаслідок війни. Це посилює нерівність різних верств населення і збільшує потребу в державній підтримці.

3. Більшість роботодавців відзначає дефіцит кадрів, особливо технічних спеціалістів. За офіційними даними Державної служби зайнятості, у I півріччі 2024 року статус безробітного мали 254,6 тис. осіб, з яких працевлаштовано близько 50 %. 74 % опитаних роботодавців<sup>6</sup> у 2024 році стикалися з дефіцитом кадрів. Водночас залишається актуальною проблема низької працевлаштованості молоді: серед шукачів роботи в червні 2024 року 35 % становили особи віком до 25 років і 24 % – віком 25 – 34 роки. Упродовж півріччя зросла частка безробітної молоді віком до 25 років<sup>7</sup>. Спостерігається відсутність практичних навичок у працівників для реалізації професійного потенціалу. Це підвищує ризики нестабільної зайнятості, затримує перехід молоді від навчання до роботи<sup>8</sup>. Особливо це стосується підтримки внутрішньо переміщених осіб та підготовки молоді,

<sup>4</sup> Стратегія демографічного розвитку України на період до 2040

<sup>5</sup> Згідно з дослідженнями "Потреба молоді у профорієнтації", проведене U-Report разом з програмою USAID "Мріємо та діємо", організацією IREX та Міністерством освіти і науки України у червні 2024 р. та "Професійне орієнтування підлітків і молоді в Україні", проведене у липні 2024 р. агенцією Vox Populi Agency за сприяння Міністерства освіти і науки України та за підтримки неурядової міжнародної організації Finn Church Aid до 57% підлітків віком 15-18 років не можуть визначитися з майбутньою професією. Результати національного опитування "Українська молодь сьогодні" (2023).

<sup>6</sup> Дослідження ринку праці України, проведене Європейською бізнес асоціацією, 2023 р.

<sup>7</sup> Дослідження НІСД "Основні характеристики ринку праці України у першому півріччі 2024 року"

<sup>8</sup> Дослідження "Ринок праці України: стан, тенденції та перспективи" (2022-2023).

зокрема у закладах професійної освіти до затребуваних на ринку праці професій. У січні-серпні 2025 року послуги Державної служби зайнятості отримували 451, 1 тис. шукачів роботи, з яких вже працевлаштовано 180,9 тис. осіб. Серед шукачів роботи 9 % становили особи у віці до 25 років, 25 % – віком 25 – 34 роки.

Проблема браку профорієнтаційних сервісів особливо виразно проявляється у підлітковому середовищі, про що свідчить дослідження. Фондація Олени Зеленської презентувала результати дослідження<sup>9</sup> «Індекс майбутнього: професійні очікування та розвиток підлітків в Україні», яке охопило понад 10 тисяч підлітків віком 13 – 16 років та їхніх батьків. Опитування показало, що 70 % підлітків не можуть назвати професію чи сферу, у якій хотіли б працювати в 30-річному віці, а кожен п'ятий ще не замислювався над вибором фаху. Водночас 82 % опитаних мають обнадійливе бачення свого майбутнього.

4. У контексті реформи «Нова українська школа» розвиток ключових компетентностей і вмінь, необхідних для життєстійкості, усвідомленого вибору подальшого освітнього та професійного шляху, успішної самореалізації на ринку праці в умовах невизначеності вимагає й інтеграції професійної орієнтації на рівні початкової та базової школи, а не тільки у випускних класах. Реалізація реформи профільної середньої освіти передбачає свідомий вибір напряму навчання (профілю) та поглиблене вивчення предметів. Без системного упровадження професійної орієнтації на етапі базової школи виникає проблема вибору професії без урахування здібностей людини й потреб ринку праці, що веде до низької продуктивності, зростання витрат на навчання та професійну переорієнтацію. Водночас можливості закладів позашкільної освіти можуть стати дієвим інструментом раннього ознайомлення здобувачів освіти з професіями й інтеграції елементів профорієнтації на рівні початкової і базової школи.

5. Розвиток ключових компетентностей і вмінь, необхідних для життєстійкості, усвідомленого вибору подальшого навчання, професії та успішної самореалізації на ринку праці в умовах невизначеності, вимагає системної інтеграції професійної орієнтації вже на рівні базової школи. Упровадження нових Державних стандартів здійснюється в межах реалізації реформи «Нова українська школа», яка триває з 2017 року. З 2022 року в закладах загальної середньої освіти реалізується Державний стандарт базової середньої освіти, а в 9-му класі учні мають здійснити вибір подальшого освітнього шляху. Відсутність якісної кар'єрної підтримки на цьому етапі призводить до випадковості вибору, неузгодженості з інтересами й здібностями учнівства, що, своєю чергою, зумовлює низьку продуктивність, потребу в переорієнтації та додаткові витрати на навчання.

З 2027 року освітній процес у трирічній старшій школі буде вибудований на основі Державного стандарту профільної середньої освіти, де учні повинні

<sup>9</sup> Результати дослідження «Індекс майбутнього: професійні очікування та розвиток підлітків в Україні»

обрати кластер та профіль навчання, пов'язаний із майбутньою професією. За відсутності ефективних інструментів кар'єрного консультування виникає ризик формального підходу до цього вибору та визначення індивідуальної освітньої траєкторії учня. Водночас недостатньо використовується потенціал закладів позашкільної освіти, які могли б стати дієвим ресурсом для раннього ознайомлення учнів з професіями та підтримки у формуванні індивідуальних освітніх траєкторій.

6. У системі освіти відсутня цілісна модель організації профорієнтаційної роботи та кар'єрного консультування, яка мала б забезпечувати послідовність і безперервність – від початкової школи (а в окремих випадках навіть із дошкільної освіти) і до професійних коледжів та академічних ліцеїв. Як наслідок, профорієнтаційні заходи в закладах усіх рівнів залишаються несистематичними, педагогічні працівники й психологи часто не мають належної підготовки, а посади кваліфікованого освітнього радника поки в штатному розписі не передбачено. Застосовуються застарілі методи без сучасних цифрових інструментів, доступ учнівства до інформації про ринок праці й освітні можливості є обмеженим, а співпраця з центрами зайнятості та роботодавцями має фрагментарний характер.

7. Українська система професійної орієнтації та кар'єрного консультування поки що обмежено інтегрована в європейський простір освіти і праці. Попри стратегічну мету євроінтеграції у сферах освіти і науки, впровадження сучасних європейських інструментів залишається недостатнім. Йдеться, зокрема, про Europass – цифрову платформу для представлення освітніх досягнень і професійного досвіду, а також Euroguidance – європейську мережу, що підтримує розвиток кар'єрного консультування, сприяє обміну знаннями та забезпечує доступ до інформації про освітні та кар'єрні можливості відповідно до європейських стандартів. Українські здобувачі освіти, педагоги, кар'єрні радники та роботодавці часто не мають достатніх знань або доступу до цих інструментів, що обмежує їхню мобільність, конкурентоспроможність та здатність орієнтуватися на міжнародному ринку праці.

#### **До основних причин виникнення зазначених проблем належать:**

з питань розвитку системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування:

недостатнє розуміння ролі професійної орієнтації та кар'єрного консультування як чинників економічного розвитку держави;

відсутність системного підходу до розвитку професійної орієнтації та кар'єрного консультування, наступності профорієнтаційних підходів та активностей на різних рівнях освіти;

брак критеріїв і показників ефективності профорієнтаційної діяльності, що забезпечують визначення цілей і завдань на різних рівнях освіти;

недосконалість законодавства щодо розширення можливостей професійної орієнтації молоді, кар'єрного консультування;

неефективне використання наявних ресурсів і недостатнє залучення ресурсів для розвитку професійної орієнтації та кар'єрного орієнтування закладами освіти й центрами, які працюють у напрямку професійної орієнтації;

недостатнє фінансування та використання потенціалу центрів кар'єри в закладах професійної, фахової передвищої та вищої освіти;

відсутність сучасних профорієнтаційних хабів на базі закладів освіти, які є інтегрованими просторами для проведення індивідуального та групового кар'єрного консультування, організації практичних занять, використання цифрових інструментів та залучення роботодавців до профорієнтаційної роботи.

з питань кадрового забезпечення:

відсутність системи координації профорієнтаційної роботи на рівні регіону та територіальної громади;

недостатній рівень підготовки педагогічних працівників щодо здійснення професійної орієнтації та кар'єрного консультування;

відсутність в типових штатних нормативах закладів освіти окремого спеціаліста, який може кваліфіковано здійснювати системну профорієнтаційну роботу та кар'єрне консультування (кар'єрний радник закладу освіти / кар'єрний радник у сфері освіти);

брак компетентностей і досвіду щодо організації системної та комплексної профорієнтаційної роботи на рівні закладів освіти й інших установ, що здійснюють профорієнтаційну роботу;

з питань забезпечення змісту профорієнтаційного компоненту освітнього процесу:

низький рівень забезпечення сучасними методичними матеріалами, посібниками й інструментами, зокрема цифровими, щодо професійної орієнтації, профорієнтаційного діагностування, кар'єрного консультування;

брак сучасних спеціалізованих ресурсів і матеріалів для батьків, які сприяли б їхньому залученню до процесу підтримки професійного вибору дитини;

відсутність просвітницької та практичної роботи з родинами, спрямованої на формування культури професійного самовизначення дітей та молоді;

з питань взаємодії з ринком праці:

неузгодженість і недостатній рівень компетентностей випускників закладів освіти сучасним вимогам суспільного життя та ринку праці;

обмежені можливості для стажування та набуття практичного досвіду для ухвалення відповідального рішення щодо вибору освітнього напрямку при здобутті базової та профільної середньої освіти, професійної, фахової передвищої та вищої освіти;

неузгодженість підходів формальної освіти щодо часу, ресурсів та ефективності просування робітничих професій порівняно з гнучкими й різноманітними програмами неформальної освіти;

низька залученість бізнесу й активність закладів освіти у реалізації профорієнтаційних програм, заходів;

недостатній рівень досліджень та аналітики щодо впливу професійного та кар'єрного орієнтування на вибір шляхів професійної підготовки молоді та узгодження цього вибору із потребами ринку праці відповідно до стратегічних пріоритетів розвитку України;

з питань інклюзії:

брак активностей, спрямованих на гендерно чутливу професійну орієнтацію, інтеграцію соціально-емоційного компонента, компетентнісного підходу та розвиток самозарадності здобувачів освіти у формуванні кар'єрних шляхів;

недостатнє врахування потреб в професійній орієнтації і кар'єрному консультуванні інтересів і можливостей різних категорій здобувачів освіти — осіб з особливими освітніми потребами, осіб з інвалідністю, внутрішньо переміщених осіб, ветеранів, репатріантів, молоді, яка не працює і не навчається, осіб, які мешкають в сільській місцевості;

низький рівень обізнаності роботодавців щодо ефективної взаємодії з людьми з інвалідністю, а також відсутність належних умов праці й механізмів підтримки, що забезпечуватимуть інтеграцію таких працівників у колективах;

з питань інформаційної підтримки та взаємодії з суспільством:

обмежена інформаційна підтримка обізнаності про важливість і можливості професійної орієнтації та кар'єрного консультування на всіх рівнях освіти для всіх учасників освітнього процесу й осіб, які користуються послугами професійної орієнтації та консультування з питань розвитку кар'єри;

відсутність ефективної комунікації, недостатній рівень взаємодії між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, закладами освіти та іншими установами, які працюють зі здобувачами освіти, профорієнтаційними хабами, центрами кар'єри, молодіжними центрами, бізнесом, інститутами громадянського суспільства.

Розв'язання зазначених проблем потребує вироблення інтегрованих, адаптивних і збалансованих рішень, які відповідатимуть сучасним вимогам і враховуватимуть інтереси всіх учасників освітнього процесу — здобувачів освіти, закладів освіти, освітніх установ, зокрема молодіжних і міжшкільних ресурсних центрів, роботодавців, громад, суспільства й держави. Це забезпечить доступність та ефективність профорієнтаційних послуг для різних груп населення та регіонів, у тому числі віддалених і найбільш постраждалих від війни.

## Мета і завдання Концепції

Метою Концепції є створення умов для формування й розвитку комплексної, доступної та гнучкої системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування в системі освіти, яка забезпечує всебічний розвиток особистості, формування цінностей і компетентностей для обґрунтованого вибору професійного майбутнього, самозарадності й здатності управляти своїм освітнім і професійним розвитком.

Реалізація Концепції сприятиме збагаченню трудового й інноваційного потенціалу української молоді, що стане основою для швидкого відновлення та сталого розвитку України, її європейської інтеграції.

## Принципи професійної орієнтації та кар'єрного консультування в системі освіти

### Людиноцентричний підхід

орієнтація на індивідуальні потреби, здібності, інтереси й життєві обставини кожної людини, підтримка особистісного розвитку, розкриття потенціалу та створення умов для свідомого вибору професійного шляху і успішної самореалізації в суспільстві;

запровадження персоналізованих методик, які враховують індивідуальні потреби, здібності й інтереси дітей/молоді, надають можливість отримати індивідуальні консультації та рекомендації, що сприятиме усвідомленому вибору професійного шляху й розвитку компетентностей для самостійного управління кар'єрою;

використання інструментів Europass як засобу персоналізації кар'єрного планування та документування навчальних і професійних досягнень особи.

### Універсальність і доступність

рівні профорієнтаційні можливості, доступна консультаційна підтримка педагогічних працівників, психологів, кваліфікованих фахівців з питань розвитку кар'єри для всіх груп населення незалежно від статі, віку, особливих потреб, соціального походження, місця проживання та інших факторів;

розвиток компетентностей, що включають знання, вміння та ставлення, які дозволяють людям будь-якого віку й рівня розвитку ефективно керувати своїм навчанням, зайнятістю та кар'єрою впродовж життя;

стимулювання активності й самостійності людини у виборі професії.

### Адаптивність

гнучкі моделі професійної орієнтації та кар'єрного консультування враховують динамічні зміни на ринку праці, упроваджують сучасні підходи й інновації у сфері профорієнтації, адаптовані до специфіки закладів освіти, особливостей територіальних громад і регіонів, а також до потреб населення й локального ринку праці в питаннях координації профорієнтаційної роботи.

### Інтерактивність і практикоорієнтованість

сучасне середовище для інтерактивних профорієнтаційних заходів, кар'єрного консультування в закладах освіти, профорієнтаційних хабах, центрах кар'єри, молодіжних центрах, міжшкільних ресурсних центрах та інших установах, що займаються профорієнтацією молоді в громадах;

умови для набуття учасниками освітнього процесу практичних знань і вмінь необхідних для формування компетентностей, затребуваних на сучасному ринку праці, безпосередньо в закладах освіти.

### Сталість

інтеграція профорієнтаційних програм і кар'єрного консультування в освітній процес на всіх рівнях освіти;

моніторинг тенденцій і потреб на ринку праці, розвитку нових технологій і професій та врахування змін в освітньому процесі;

наявність підготовлених фахівців з професійної орієнтації та кар'єрного консультування на усіх рівнях – державному, регіональному та місцевому.

### Партнерство

партнерство та взаємовигідна співпраця між закладами освіти, громадами, роботодавцями, інститутами громадянського суспільства, державними органами виконавчої влади, міжнародними організаціями, молодіжними центрами, платформами пошуку роботи й іншими установами, що здійснюють профорієнтаційну діяльність;

партнерство та співпраця з батьками здобувачів освіти або особами, які їх замінюють.

### Використання ресурсів

ефективне використання наявних ресурсів і залучення нових, зокрема із джерел, не заборонених законодавством.

## **Шляхи і способи розв'язання проблем**

Розв'язання проблем передбачається здійснити шляхом проведення системної реформи професійної орієнтації, кар'єрного консультування, зокрема:

оновлення чинних нормативно-правових актів і розроблення нових для впровадження системи професійної орієнтації та кар'єрного консультування з урахуванням зобов'язань України щодо євроінтеграції, зокрема стосовно забезпечення професійного розвитку та мобільності працівників протягом життя;

розвиток партнерства між закладами освіти та іншими закладами/установами (міжшкільні ресурсні центри, центри кар'єри, профорієнтаційні хаби тощо), що здійснюють профорієнтаційну роботу й консультування з питань розвитку кар'єри;

налагодження співпраці між державними органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, бізнесом та

зкладами освіти, а також між учнями/студентами, закладами освіти, роботодавцями;

розвиток міжнародного співробітництва для підвищення ефективності профорієнтаційних програм, у тому числі шляхом впровадження європейських інструментів, таких як Europass і Euroguidance, і гармонізації з принципами й підходами ЄС, зокрема щодо недискримінації та забезпечення рівних можливостей<sup>10</sup>;

створення додаткових можливостей для молоді щодо проходження практики та стажування на робочому місці з урахуванням найкращих практик ЄС, зокрема ініціативи «Молодіжна гарантія»;

оновлення освітніх стандартів щодо розширення профорієнтаційного компоненту;

створення інклюзивних, гендерно чутливих профорієнтаційних програм, курсів, підручників, методичних матеріалів, дидактичних матеріалів;

розроблення рекомендацій щодо впровадження професійної орієнтації та кар'єрного консультування у закладах освіти;

розроблення сучасних профорієнтаційних матеріалів для учнів, батьків, педагогічних працівників, кар'єрних освітніх радників із забезпеченням вільного доступу до цих ресурсів;

підготовка фахівців з професійної орієнтації та кар'єрного консультування здатних забезпечити ефективну професійну орієнтацію та кар'єрне консультування, зокрема для осіб з інвалідністю та вразливих груп населення із використанням європейських практик, які поширює мережа Euroguidance;

розроблення програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників з професійної орієнтації та кар'єрного консультування;

запровадження програм кар'єрного консультування, менторства та наставництва за участі роботодавців щодо підтримки закладів освіти;

інтеграція цифрових інструментів у процес професійної орієнтації та кар'єрного консультування, упровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, включаючи адаптацію платформи Europass до потреб українських користувачів та навчання молоді її використанню;

проведення моніторингу й оцінювання результатів професійної орієнтації, кар'єрного консультування та створення механізмів надання зворотного зв'язку;

розроблення онлайн-ресурсів з професійної орієнтації та кар'єрного консультування для подальшого розміщення на освітніх онлайн-платформах із урахуванням інструментів та рекомендацій мережі Euroguidance;

залучення наукових установ до розроблення навчальних програм і методичних рекомендацій, підвищення кваліфікації фахівців з питань професійної орієнтації та кар'єрного консультування.

---

<sup>10</sup> Legislation in the area of non-discrimination remains to be further aligned for instance with Directive 2000/78 on equal treatment in employment and occupation.

### Очікувані результати

У результаті реалізації Концепції очікується:

- розвиток системи профорієнтаційної роботи на всіх рівнях освіти, інтеграція профорієнтації в освітній процес;
- формування компетентностей, необхідних для свідомого вибору професійного шляху, самозарадності й управління кар'єрою;
- збільшення кількості фахівців, які опанували нові компетентності у сфері професійної орієнтації та здобули компетентності у сфері кар'єрного консультування;
- збільшення кількості випускників закладів освіти, працевлаштованих за фахом, у тому числі осіб з інвалідністю та інших вразливих груп;
- збільшення кількості профорієнтаційних заходів, екскурсій, програм практики та стажування на підприємствах, установах, організаціях а також організація проектного та практико-орієнтованого навчання за участі роботодавців, бізнес-спільнот та асоціацій;
- налагодження співпраці та міжсекторальної взаємодії між органами державної влади, місцевого самоврядування, закладами освіти, бізнесом, інститутами громадянського суспільства, міжнародними організаціями;
- вдосконалення інструментів і механізмів впровадження профорієнтації та кар'єрного консультування на всіх рівнях освіти щодо наближення їх до стандартів ЄС у тому числі шляхом впровадження інструментів Europass для цифрового супроводу кар'єрного розвитку та використання мережі Euroguidance для обміну європейськими практиками та підвищення якості консультування;
- задоволення потреб ринку праці, підвищення добробуту суспільства й економічне зростання держави.

### Фінансові, матеріально-технічні та трудові ресурси, необхідні для реалізації Концепції

Реалізація Концепції здійснюється за рахунок державного і місцевих бюджетів, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Фінансове забезпечення реалізації Концепції здійснюватиметься також з урахуванням розміру залученої технічної допомоги, яку надають Україні партнери із розвитку.

Генеральний директор  
директорату професійної освіти

Ірина ШУМІК